MOWA
JASNIE WIELMOZNEGO Jmći Xiędza JOZEFA na Załuſkach ZAŁUSKIEGO, REFERENDARZA Koronnego,
Przy Reaſſumpcyi Sądow Relacyinych. A.D. 1746. *die* 21. *Novembris*

COm w oſtatniey moiey N.M.P. powiedźiał mowie, że Poſąg Sprawiedliwośći u Rzymian, *Aſtræa*, nie tylko miecz y wagę w iedney, ále też y w drugiey ręce, wſzelkich obfitośći dźwigała Skarbnicę *Cornucopią*, to mi teraz zapatruiąc ſię na *res ſecundas* W.K.M. *obſecundante Corde* powtorzyć, *cum tripudio* przychodźi, kiedy widzę: żeś nie tylko N.M.P. przy dwoch Mieczach Saſkich, Sędźia Sprawiedliwy, ále też przy wſzelkich pomyślności *Oryginału*, *Cornucopii*, Mąż Sprawiedliwy; y że, Naſzemu Krolowi, Krol Izráelſki, ſtał ſię ukoronowanym, *quò ad votorum Coronidē*, Prorokiem, w ſamym Pſalterza ſwego, (od ktorego y ia zaczynam) początku: *Beatus Vir, qui timet Dominum, omnia quæcunquè faciet, proſperabuntur.*

Oto y temi czaſy, kiedy *Bella gerunt alii*, Belligeranći Europeyſcy, *Tu felix Sarmata nubis.* (a) Innym Potencyom *Mars bellum*, á zaś *Pacem dat Tibi caſta Venus*, kiedy na inne Kroleſtwa, Prowincye, Krainy, z ſzuflady, czyli złodźieyki, zley Pandory, wſzyſtko ſię ſypie, y ſnuie *licho. Lechio!* cna Oyczyzno! przećiwnie na ćiebie, potroynych Domu Krolewſkiego Weſel, á Kroleſtwa całego, niezliczonych ztąd weſołośći, rzęśiſtym potokiem, *toto ſe fundit Copia Cornu*, przy oſobliwſzym Błogoſławieńſtwie Boſkim, na Ciebie N.M.P. ktory, (b) *amatus Amandus* ieſteś, tym ieſzcze bardźiey: *quod non armâſſes Amandus*; Y komuż bowiem? mieć mamy, za manutencyą, *Traktatow*, y *Lig* obligacyą, y za ten, w ktorym korzyſtamy, y kwitniemy Pokoy, ieżeli nie Naſzemu AUGUSTOWI, od ktorego początku Panowania, (że w Warſzawie, Stolicy Mazowſza, zażyię ſłow, Bratá, Woiewody Mazowieckiego, Polſkiego Horacyuſza Sarbiewſkiego:)

Minæ ſævi cecidêre Belli,
Et profanatis malè pulſa Terrîs.
Et ſalus & Pax niveîs reviſit Oppida bigîs.

Swiątnica Bałwochwalna *Januſſa* u Rzymian, otwarta podczas boiu, zawarta w pokoiu, trzy razy tylko, nie iuż *per apertionem*, (c) ále raczey *per occluſionem Portæ*, miłego pokoiu, doſtąpiła Jubileuſzu; á wſzyſtkie trzy razy, za iednego Panowania Ceſarza Auguſta; *Ter ſub* AUGUSTO *ſolo Patuleij clauduntur Limina Jani.* Za Panowania Serc Polſkich, Monarchy AUGUSTA; (*quô non ſurrexit major*) przed naſzemi wrotami, iaśnieć miłego pokoiu nieprzeſtaie Słońce, y ſtatecznie *Janus* (d) *Patulejus fit Cluſius Janus.* Steph: in Lexic: Hiſtorico

Co za panowania Ceſarza Auguſta, gdy powſzechnego cały świat, domieśćił ſię pokoiu, Narodźił ſię w Bethleem Zbawiciel CHRYSTUS, *Sub Imperio Octaviani Auguſti, toto Orbe, in pace compoſito*, *CHRISTUS in Bethlèêm naſcitur, factus homo*; (iako nam co Rok po Kośćiołach intonuie, Rzymſkie Kośćioła S. *Martyrologium.*) To przy powſzechnych, całey w ogniu Marſowym Europy, zapałach woiennych,

Isai. 30. 20. y ztąd wynikaiącey wszędźie; *arcti panis, & brevis aquæ* Karystyi, sama tylko teraz szczegulnie Polska, za Panowania, swego Ziemskiego CHRYSTUSA, *Uncti Domini*, Nayiaśnieyszego AUGUSTA, żyznym, plennym, obfitym, inne Krainy álimentuiącym, staie się Bethleemem, (*Bethlèém Domus Panis.*) (*e*)

Dotąd: *Lew* Bawaryi Herbowny, na Krew choć bliską dwoygłownego w Domu Rakúskim *Orła;* swemi Koronę Cesarską wydźieraiącego sponami, roziuszony, na Głowę, czyli na te Głowy, nieprzyiaciel, drapieżnemi tylko popisował się pazurami; Teraz: dla ciebie szczegulnie N. P. ułagodzony, w cholerze ostygły, ále w miłości pałaiący, (przykładem Samsonowego) niepokazuie tylko Lipcowe, w uśćiech AUGU-
Judicum 14. 14 STOWI, plastry: *De forti egressa est dulcedo*; na miodopłynną perswazyą, ábyś mu Nayukochańszey, na łonie Twoim wypieszczoney, y dotąd spoczywaiącey, ustąpił Owieczki. Owey to Owieczki, ktorą Natan, temi w Parabolce, owey Dawidowey, opisał słowy: *Ovis parvula, quam*
2. Reg. 12. 3 *nutrierat, & quæ creverat, apud eum cum Filiis ejus, simul de pane ejus comedens, & de calice ejus bibens, & in sinu illius dormiens; eratquè illi, sicut Filia.* Na tę sforną Lwa Bawarskiego, z tą wypieszczoną Owie-
Isaiæ 11. 6 czką, zapatrzywszy się wiedney smyczy parę, mowić się może: *Leo, & Ovis, simul morabuntur.*

Dotąd: pracowite w obrotach, czyli kołowrotach, y zawrotach woiennych, Francuskie Lilie, nie wiły Emulanckim Potencyom, tylko feralne, z liśćia Kupressowego, ná głowę biiące szyszaki, dla Ciebie szczegulnie N.P. weselne, myrtowe, iuż oto: prawdźiwie pletą y krępuią wieńce, (*f*) *Tibi lilia nent, tibi laborant.*

Przy dźisieyszych Sądach Relacyinych, niech mi się tu godźi, uczynić zupełną, dźiwnych Sądow BOGA: *Disponentis omnia suaviter*, nad Mężem, *ut Octo*, Sprawiedliwym, dyspozycyi Relacyą, w tych siedmiu słowkach: *Ecce! sic Benedicetur homo, qui timet Dominum.*

Wydałeś dawniey Nayiaśnieyszy Panie, Nayszarszą Krolewnę Naszę Polską, za Bráta Stryiecznego, Krola Francuzkiego, Krolewnę Polską za sobą maiącego; Zaślubiłeś powtore: wtorą Krolewną naszę Polską za Wnuka Krolewny Polskiey Sobieskiey, Elektora Bawarskiego; Wydaiesz potrzecie: trzecią Krolewnę naszą Polską, za Nayiaśnieyszego Delfina, z Matki Krolewny Polskiey zrodzonego; Zaręczasz naostatek, Pierworodnego Syna Twego, Prezumpcyálnego Dźiedzicznych Państw Twoich Dźiedźica, z Wnuczką wspomnioney Krolewny Polskiey Sobieski. Y takći Nowa Polska, dawną Polską, zewsząd zaszczyca się
Ecclesiast. 4. 12. Kolligacyą, *Triplex*: á coż dopiero *quadruplex funiculus difficilè rumpitur.*

Co miecz Alexandra Wielkiego, łatwo przeciął Gordyuszowy węzeł; to ten Kolligacyiną Nałęczą z krępowany węzeł, żaden przećiąć nie potrafi nieprzyiacielski zamach, *hic* (*g*) *nodus, hic saltus*; bo temu węzłowi, zawsze stawać na sukkurs będą Saskie (*h*) do odsieczy sposobne *Miecze*; *Qui gladiô ferit, his gladiîs perit.*

Przez Bawarską Kolligacyą, Twoy Nayiaśnieyszy Panie Elektorat, stanie się, niby że tak rzekę (*i*) *Kurlandyą*; z Etimologiy *Cur Prin-*
Petri 2. 5 *tzow Krainą. Seminarium Electorum*; á zaś przez Francuzką alliancyą, *Saxonia*, stanie się odtąd *amore*; więcey powiem: *more*; ieszcze więcey powiem: *ore & re*, niby też *Semigallia; Quam bene*, Saxoniy z Bawaryą, *quam benè* Saxoniy z Francyą *conveniunt*, & *in una sede morantur, Majestas*, & *amor.*

Tymże

Tymże: ktorym między trzema Boginiami, o preferencyą konkuruiącemi, władnął *iabłkiem Parys*, Francuzki *Paryż*: tymże ſamym złotym *Jabłkiem* (*k*) *Pomô futuri Imperii*, Twoią N. P. obdarza Corkę *detur Pulchriori*. Co Samſonowi Lwia paſzczęka wyzionęła, wdźięczną plaſtru miodu ſłodycz; To Krolewnie Naſzey Lew Bawarſki wydaie z ſiebie, ſłodkie miłey preferencyi *Jabłuſzko*. *De comedente exivit Cibus*. Już oto! Herbowna Páńſka Nawa, (*l*) Francuzkiey Monarchiy *Argo* ſwoie, Delfinowſkiemu Jazonowi z woyny, we Flandryi powracaiącemu deſtynowane, pozyſkało *złote Runo*. *Pretium non vile Armorum*, *pretium non vile amorum* (*m*).

Już oto! Stolica Bawarſkiego Elektoratu (*n*) *Monachium* przeſtaie bydź *Monachali ſolitudine*; po oſtatniey abominacyiney dezolacyi, utrapioná, kiedy wkrotce, ſwoią, w Bramach ſwoich, witać będźie Panią. *Non eſt bonum eſſe hominem ſolum*, (*w Monachii ſolum*) *feciſti ei adjutorium ſimile ſibi*. Corki Twoie N. P. iuż oto niby oliwne Latorośle, okrążać będą Stoł Twego Maieſtatu, czyli Thronową Stolicę: *Filiæ Tuæ*, *ſicut novellæ Olivarum*, *in circuitu menſæ*, (*Menſæ Juſtitiæ*). Z nich, Nayiaśnieyſza Jozefa, niby *manipulus Accreſcens*, złączona: (*o*) *cum Primogeniti Eccleſiæ Primogenito*, *Filia compoſita*, *circumornata*, *ut ſimilitudo Templi*; W Dom Twoy, Cedrowey ſtałośći Arcygodny, śćiſłą, *Borbońſkiey*, ná trzech Tronach, iuż Panuiącey, á na czwartym Panować uśiłuiącey, Familiy, wprowadźi Kolligacyą.

Geneſ: 1.

Pſal: 143. v. 12.

Audite! (mowię z Drużbą *Jozefem*) (*p*) o Krolewnie *JOZEFIE*, Náyiaśnieyſzey Krolowy *JOZEFY* Corze, Ceſarza *Jozefa* Wnuczce: *Audite ſomnium* (ále *ſomnia non omnia*, *viſa ſunt errare*) *Audite*! *ſomnium qvod vidi*, *putabam nos ligare manipulos in agro*, & *quaſi conſurgere manipulum*, & *ſtare*, *veſtroſquè* (Potentaći Europeyſcy) *manipulos circumſtantes*, *adorare manipulum meum*; Naypierwśi, nayzacnieyśi, nayznácznieyśi w całey Europie Kawalerowie, Arcykrolewic Rzymſki, Ceſarzowic, Elektor, tudźież Arcydźiedźic; bo nie z Elekcyi, ále *Jure naſcendi*, Kroleſtwa Francuzkiego Sukceſſor Urodzony, Delfin; iuż oto Nayiaśnieyſzy Panie, Twemi ſtaraią ſię bydź Zięciami; Y iakże na tę Twoią N. P. zapatrzywſzy ſię chwałę, zaſzczyt, konſolacyą, co tam Dawid pokornie powiedźiał: *Num parum videtur Vobis Generum eſſe Regis*? To wſzem wobec, y każdemu z oſobna, J. W. Senacie! Szlachetnie Urodzone Rycerſtwo! niemam chełpliwie, nieco odmieniwſzy powtorzyć! *Num parum*, *num parum*, *videtur Vobis*, *Socrum eſſe Regum*.

Geneſ: 37. 7.

1. Reg: 18. v. 23.

Jakże Nayiaśnieyſzy Panie, Polſki Dawidźie! *Vir ſecundum Cor DEI*, widząc nad Tobą BOSKIE Błogoſławieńſtwo; y iakże? *præ Jubilo Cordis* z Abimelechem Kapłanem *Neba*, w Niebo nie mam zawołać do BOGA! *Et quis*? *in omnibus ſervis tuis*, *ſicut David fidelis*, & *Gener Regis*, (ia przydaię: & *ſocer Regum*) & *glorioſus in Domo*. Ta tylko, między moią, nad Mężem Sprawiedliwym, á oraz Oycem ſzczęśliwym, exklamacyą, á między uſprawiedliwiaiącego ſię *Abimelecha* iuſtyfikacyą, rożnica: że w tey czytam te słowa: *pergens ad Imperium*, & *glorioſus in Domo*. Ty zaś Nayiaśnieyſzy Miłośćiwy Panie, iuż oto po dwa razy, choć *Vicarius Imperii*, choć Godny *ut Octo* (*q*) *Novemviralis Collegii* Elektor, nie chciałeś zoſtać, Preponowanym *Elektem*, niechćiałeś przywdźiać na ſiebie, Ceſarſki *Paludament*; lubo po dwa razy *ſupplex ſe Tibi purpura ſtravit*. Za wielką, y oſobliwſzą

1. Reg: 22. v. 4.

Virgil.

rzecz, napiſano o iakimśić w Ceſarſtwie Regnancie: *ſolus meruit, Re-*
Claudian. *gnare rogatus.* Niechćiałeś Nayiaśnieyſzy AUGUSCIE, dla uſpoko-
iėnia Europy, ſtać ſię *ex ſemper Auguſto (r) Auguſtiſſimus*; ale tą
ſamą modeſtyą, *poſitivè (s)* Ziemſkiey niezkomparowaney Godno-
śći, doſtąpiłeś *ſuperlativum Gradum;* y co o Galbie Ceſarzu rzeczo-
Svetonius. no: *Dignus Imperiô, ſi non imperâſſet*, to o Naſzym Regnancie AU-
GUSCIE, dwa razy nie Ceſarzu, potomne wyznaią wieki: *Dignus
Imperiô, etſi dum potuit, non imperâſſet.* Słowem: Nayiaśnieyſzy, Pol-
ſzcze przypadły do guſtu, AUGUSCIE! choć nie *pergens ad Imperium*,
ſtánieſz ſię (z Dawidem) y w Polſzcze: *glorioſus in Domo*, y w Saxoniy
glorioſus in Domo.

Dawid: tłumaczy ſię *Dilectus*; á ia o Tobie Nayiaśnieyſzy Mi-
łośćiwy Panie mowić beſpiecznie mogę, co *kiedyś Poëta* o nader u-
Claudian. ſzczęśliwionym od BOGA napiſał Ceſarzu: *O! nimium Dilecte DEO!
cui militat æther!* ále co mowię *æther*! *Te terquè quaterquè Beatum*,
nie tylko ten Zywioł, ále nawet wſzyſtkie cztery, na Twego uwielbienie
Domu, ſprzyſiężone: *ut ſis glorioſus in Domo*; o lepſzą ubiegaią ſię
Elementá. *O! nimium Dilecte DEO, cui militat æther, cui militat i-
gnis, cui militat terra, cui militat aqua.*

A nayprzod: cokolwiek pobocznie po ſwey woli, pod Wolą
Warſzawſką, *in Campis Electoralibus* ſobie pobuiawſzy, na upragnione
pod Pragą, zwabił ſię Twe ręce *Orzeł Polſki, Aquila grandis Magnarum
Alarum*, y iakże nie przyznać? *O! nimium Dilecte DEO, cui militat
æther.*

Potym: Nowa *Parthenonu*, Neápolitańſkiey *Parthenopy* Ozdoba,
Horatius. *O! & præſidium & dulce decus!* Nayiaśnieyſza *AMALIA*, Nayia-
śnieyſzemu Krolowi *KAROLOWI*, zaślubiona, ulubiona *Rachel*, nie
Lią niby ogniem żyiąca Salamandra: *Cujus vita per ignem*, w (t)
Wezuwiuſzowych, że tak rzekę: Miłośći Máłżeńſkiey zanurzyła ſię
Mongibellach, fovens niveo ſub tegmine flammam. Y iakże Oycu tey
Racheli, Polſkiemu *Jakubowi*, (*Jacob id eſt Planta*) *Felicitatis Publi-
cæ Plantatorowi*, nieprzyznać? *O! nimium Dilecte DEO cui militat
ignis*,

Daley, Lew Báwarſki, po ſwoy do Drezna wypadł, *amore percu-
ſtus* przyſmaczkowy Połow; ále też: *dum capit capitur: tenet atquè te-
netur*; bo na zamian, y Rewers, Nayiaśnieyſzemu Naſzemu Pier-
worodnemu Krolewicowi, rowno *cum alite Phaſiacis petita Colchis*,
Horatius. *placentem Palato gratamquè Cordi*; ma przywroćić *prædam.*

Y takći, w ſamym Naſzey Infantki Imieniu *ANNA*, ktorego iedna
połowa, drugiey podobna połowie, *An-na*, naſzey powetowania ſtraty,
dobrą znayduiemy otuchę: *unâ avulsâ, non deerit altera:* że znay-
dźiemy w Imieniu, rzeczy znaleźionych Tutelarnym *ANTONIY*, Xię-
żniczki Bawarſkiey, to, co traciemy w *Annie*: że za Corkę, Náyiá-
śnieyſzey Miłośćiwey Krolowy, będźiemy mieli w Rekompenſę, Jey
Sieſtrzenicę: że w reſtytucyi, za Krolewną Polſką, będźiemy mieli Pra-
wnuczkę JANA Krola Polſkiego, á oraz Krolewicową Polſką; iednym
słowem, że otrzymamy *piękne za nadobne, ultrò idquè viciſſim, ſe volu-
êre capi.* Y iakże, przy tey Twoiey z Syna y Corki, przy tey Na-
ſzey, z Ciebie uſzczęśliwionego Oyca, konſolacyi, *prætripudio Cordis*,
nie applaudować: *O! niminum Dilecte DEO, Cui militat terra.* (*Boi-
ca Bavarica Terra*).

Naoſtatek

Naostatek: w Nayiaśnieyszey *JOZEFIE*, widźiemy *Eliezera*, Izaakowego Swatá, wodą częstuiącey *Rebekki*, renowowaną Scenę: *ex undis amor elicit ignes*, zapátrzywszy się ná zapálonego ogniem miłośći, choć wodnistego Delfiná: *Amor eminet undis*, kiedy ten czwárty Element, Symbolizuiący, pierwszego w Europie Tronu, Obywatelny Dźiedźic; iuż oto w nurtach bezdenney Twey łaskawośći: *Tuarum in mari Gratiarum*, swoię *pretiosam Margaritam*, swoię *super aurum & topazion* kosztownieyszą wynayduie Perełkę, to iest (*u*) *Cordium Unionem.*

Już teraz nie ieden tylko Nayiaśnieyszy Panie, śćisłą z Tobą, trzymać będźie Ligę *Wiedeń*; w ieden iednośći nierozdźielney Pierśćień, *Wiedeń* Austryácki, y *Wiedeń* (*w*) Delfinacki, tey (*sim veris vates*) aliancyi kooperacyą, wiedno spoią się *tandem*; y ziednoczą; y rąk Przyiacielskich poręką, y Kolligacyi przyszłych Obrączką: (*Te auspice*) *dabunt concordes in multa fœdera dexteras.*

A nawet, y co do Polskiego Narodu, y w *Warszawie*, y w *Wersalu*, y w *Dreźnie*, y w *Lunewillu*, stanie się *Populus unius labii*; stanie się *Populus unius moris*, *unius oris*, *unius cordis in Domo.*

Co podczas swoiey Ulisses żeglugi, głosem wabiących, cerą powabnych, woskiem zatkawszy uszy, unikał Syren. To *ceris Majorum* zagrzany, do obmyślenia, osierociałemu w Osobie swoiey Tronowi Fráncuzkiemu Dźiedzicow, Nayiáśnieyszy Delfin, z Warszawy, (*x*) Herbowną Syreną zászczyconey, wychodzącey; y iuż odtąd, nie po Ziemi, ále po Francuzkich Liliách postępuiącey, (*quidquid calcaverit Rosa*, czyli *Lilium fiet*) sobie destynowáney, dzwiękiem y wdźiękiem, dystyngwowaney, teskliwie wygląda *Arcy-Syreny*, o ktorey, (boć *erunt duo, in carne una*) o ktorey mowię; mowić się może: co o Syrenie Pòéta: *Desinit in piscem* (w wielkorybim Delfinie) *desinit in piscem, Mulier famosa supernè.* Y iákże tey niezawodney, nie powinszować Ci Nayiaśnieyszy Panie, z wody Nowiny: *O! nimium Dilecte DEO, cui militat aqua.*

Swiadczą Naturalistowie o Delfinie, że ta między wszystkiemi szczegulnie Ryba bez żołći; zkąd Delfinowi, takie Symbolista przypisał *Lemma: Viscera felle carent.* Gdy ze wszystkich, y Francuzow, y Polakow, naypierwszy Orator, *ore publico*, Tey z Nayiaśnieyszym Delfinem, winszuię ći Nayiáśnieyszy Pánie: *Parens Patriæ*, *Parenteli*; niech ná Sądách *Semigalskich*, tę otrzymam rekompensę, *in Gratiam* Delfina, iako *Indigenat Francuzki* maiący *Semigalczyk*: ábyś w Dystrybucie, zwykłych: *Panis benè meritorum* żołdow, stał mi się Delfinem, bez żołći. Co Delfin morski, pilno ludzkich zwykł słuchać głosow, (z kąd *Aresius*, takie mu przypisał *Lemma: Velox ad audiendum.*) To Ty Nayiaśnieyszy Panie, *in Tuarum mari Gratiarum*, za to, że *os meum annunciavit laudem Tuam*, *in adjutorium meum intende* (*velox ad audiendum*) *ad adjuvandum me festina*, ále w czerstwego biegu życia, *festina lentè.*

Athenæus. & Aristoteles.

In mundo symbolico.

Jacobi c. v. 19.

Jużże zatym Nayiaśnieyszy Pánie, w Domu Twoim zrosłą, Trony Europeyskie, nową osadzáy Kolonią, niechay te, *publicæ felicitatis onerariæ*, co prędzey pomyślną, *ad Insulas fortunatas*, *ad Promontorium bonæ spei*, odprawią Nawigácyą: *Cujus æquora sulcent, ventis dent vela secundis.* Niechay tey z Portu Twego, *in altum maris*, żegluiącey *Escadrze*, dozgonnie, pożądane wszelkich szczęśliwośći, przy-

ſći, przywiewaią Fawoniuſze, Zefiry, Etezye. *Et fortunati veniant ad carbaſa venti.* (y)

Ty zaś Nayiáśnieyſzy Panie z tego, Nayukochańſzych Corek oddalenia, *uſquè ad exinanitionem Cordis, uſquè ad diviſionem animæ*, zaſmucony, ſwoiey, w Twych przyſzłych Wnuczkach, Práwnuczkach, Plaſkurzętach, ſzukać, y znaydować będźieſz konſolacyi, póki nie (*dum Te vocet Auſter in altum, & poſtulet*) po ſtoletniey żegludze *portu meliore quieſcas.* Co mowię, ſtoletniey, przepraſzam Cię Nayiáśnieyſzy Panie za ten z uſt, nie z ſerca wypadły Synchronizm, y zaraz poprawuię

Virgil. l. 1 Æneid. ſię z Pòétą: *Tibi ego, nec metas rerum, nec tempora pono, Imperium ſine fine detur.*

(a) *Alluzyá do owego ná Auſtryą wierſzyká:*
Bella gerant alii, Tu felix Auſtria nubè!
Nam quæ Mars aliis, dat Tibi Regna Venus.

(b) *Alluzyá do owego per modum Epitaphii Wierſzyka, na Janá Armanda Richeluſza Kardynałá, w woyny gęſte Francyą implikuiącego Miniſtra;*
Hic jacet Armandus, ſi non armâſſet Amandus.

(c) Templum Jani *Brama u Rzymian, nie bywałá zamknięta, tylko podczas Pokoiu.* Porta Sancta *w Rzymie, nie bywa otwarta tylko podczás Jubileuſzu.*

(d) *Janus u Rzymian, nazywał ſię* Patuleius *podczas woyny, á* Cluſius *podczas Pokoiu, niby* Patens & Clauſus.

(e) *Betlèém z Hebrayſkiego ięzyka tłumaczy ſię:* Dom Chleba. *Alluzyá do wyżey wſpomnioney, żyzność y obfitość Symbolizuiącey,* Kornukopiy.

(f) *Alluzyá do owych ſłow CHRYSTUSA Paná Matthæi 6. 28.*
Conſiderate Lilia agri quomodo creſcunt, non laborant neque nent.

(g) Hic nodus, hic ſaltus, *Przyſłowie Łacińſkie trudność iaką nieprzezwyciężoną wyrażaiące.*

(h) *Alluzyá do Herbu Saſkiego* Dwoch Mieczow.

(i) Curlandia, *niby* Chur-Land (Chur) *znaczy Elektorat,* (Land) *Kray, niby Kray Elektorſki z Niemieckiego,* Semigallia, *niby* Semi-Gallia. *Alluzya do Sądow Kurlandzkich, Relacyinemi rzeczonych.*

(k) *Jabłko złote, Inſigne Kroleſtwa.*

(l) *Herb Miaſtà Paryża ieſt Okręt.*

(m) *Alluzyá do zwykłey Orderu Złotego Runa*, (*Velleris Aurei*) *dywizyi* pretium non vile laborum.

(n) Monos *z Greckiego* Solùs, *Monachium niby* Civitas Solitudinis.

(o) *Krolowi Francuzkiemu, Papież daie Tytuł:* Primogeniti Ecclesiæ, *A zatym Delfin Primogeniti* Ecclesiæ Primogenitus.

(p) *Alluzyá do snu Jozefa Patryárchy*, vide Genesis 37. ℣. 7.

(q) *Collegium Electorale w Rzeszy Niemieckiey, nazywa się* Novemvirale; ex quo *z dźiewiąćiu Elektorow złożone.*

(r) *Tytuł Ceremoniálny Cesarzá:* Semper Augustissimus; *Krolow* semper Augustus.

(s) *Gradus positivus, Comparativus, Superlativus.*

(t) Wezuwiusz *Gora, ognie wyrzucaiąca pod Neápolim.*

(u) Unio *Perla, y Unio* Jedność.

(w) *Miasto Stołeczne Delfinatu, zowie się* Vienne, *en Dauphine, ad distinctionem* Wiednia *Austryáckiego.*

(x) *Herb Warszawy Syrena.*

(y) *Drugi wiersz:* Et fortunati &c. *immediatè następuiący po pierwszym, wyżey powtorzonym.* O! nimium Dilecte DEO cui militat æther.